

ВСТУП

Монографія підготовлена колективом авторів Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України за результатами дослідження в межах фундаментальної теми «Правове забезпечення розвитку технологій цифрової економіки і суспільства» (РК УкрІНТЕІ № 0119U103826) і об'єднує положення досліджень, підготовлених протягом 2021 року.

Глобалізація, інформатизація суспільства, цифрова трансформація, розрив у володінні технологіями — це глобальні і багатолітні тренди, з якими зіштовхнулася абсолютна більшість країн в останні десятиліття. Цифровізація наклала значний відбиток на суспільні відносини, зокрема, господарські, забезпечивши появу нових електронних ресурсів серед яких такі, як цифрові платформи, чат-боти, самонавчальні програми штучного інтелекту, технології Інтернету речей та багато інших; та нові види послуг, щоб скористатися якими державі першочергово необхідно забезпечити достатній рівень цифрової грамотності населення.

Цифрові інфраструктури є каркасом цифрової економіки, управління та контроль за якими охоплюється питаннями реалізації цифрового суверенітету держави. Онлайн-платформи створили значні переваги для споживачів та просуванню інновацій. Вони також сприяли транскордонній торгівлі, що відкрило нові можливості для суб'єктів господарювання, полегшуючи доступ до нових ринків.

Хоча існує широкий консенсус щодо переваг цієї трансформації, проблеми, що виникають, мають численні наслідки для нашого суспільства та економіки. Основною проблемою є торгівля та обмін незаконними товарами, послугами та даними в Інтернеті. Онлайн-сервіси також зловживають маніпулятивними алгоритмічними системами для посилення поширення дезінформації та в інших шкідливих цілях. Ці нові виклики та те, як платформи вирішують їх, мають значний вплив на основні права в Інтернеті.

Прискорення цифровізації суспільства створило ситуацію, коли кілька великих платформ контролюють важливі екосистеми в цифровій економіці. Вони з'явилися як сторожі на цифрових ринках, маючи право діяти як приватні нормотворці. Ці правила іноді призводять до несправедливих умов для суб'єктів господарювання та зменшують можливості вибору для споживачів.

Швидкий і широкий розвиток цифрових послуг був в основі цифрових змін, які впливають на наше життя. З'явилося багато нових способів спілкування, покупок або доступу до інформації в Інтернеті, і вони постійно розвиваються. Тому й законодавство повинно розвиватися разом з ними.

Як слушно наголошує О. М. Вінник, економіка України перебуває в стані цифровізації, що, в свою чергу, потребує адекватного нормативно-правового регулювання з метою забезпечення її соціального спрямування, доцільно порушити пов'язану з цим проблему – системи такого регулювання¹.

Саме тому монографія містить окремі дослідження з актуальних напрямків правового забезпечення цифрового суверенітету, визначені аспекти права інтелектуальної власності в змісті цифрової компетентності, правове регулювання цифрових платформ та актуальні питання обробки та обігу даних у цифрових інфраструктурах, новітні підходи до регулювання цифрових інформаційних послуг, розкриті конкурентні переваги та конкурентоспроможність цифрових підприємств.

Колектив авторів висловлює подяку рецензентам за позитивну оцінку монографії.

**Керівник фундаментальної теми
«Правове забезпечення розвитку технологій
цифрової економіки і суспільства»
Катерина ЄФРЕМОВА**

¹ О. М. Вінник. Право цифрової економіки. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 6. С. 157-163.